

ERENG

F. Lii.

ERENG

Nr. 3 MÄRTS 1938

SISU:

Mart Puhm — Vabaharidustöö probleeme maal.

A. Peel — Film maale!

Eero — Kuulus solist.

J. G. — Juhiseid „Kevade“ lavastamiseks.

Karl Laane — Eesti südames.

J. Uustalu — Organiseeritud kriitika — arendav kriitika.

Mitmesugust.

Aktsiaselts

Eesti Turbatööstused

ARIENG

× VABAHARIDUSTÖÖ JA MAATEATRI AJAKIRI ×

Pea- ja vastutav toimetaja Evald Vender. Tegev toimetaja Leo Soonberg. Vabaharidustöö osa toimetaja Neeme Ruus. Maateatri osa toimetaja Andres Särev. Toimetuse liikmed: E. Oja, J. Rummo, J. Ruus ja A. Sibul.

Väljaandja EESTI HARIDUSLIIT. Toimetus ja talitus: Tallinn, Uus tn. 2, tel. 452-64. Ilmub kord kuus, väljaarvatud 2 suvekuud. Tellimishind: 2 kr. aastas, 1 kr. poolaastas. Üksiknumber 25 senti.

Nr. 3

25. märtsil 1938

XII aastakäik

Mart Puhm.

Vabaharidustöö probleeme maal.

Vabaharidustöö on ainuke tõsisemat tähelepanu vääriv võimalus maal rahva hariduse edendamiseks. Teisest küljest on ta ainuke tõsine viis noorte hoidmiseks igasuguste elupahede eest. Vabaharidustöö oma kõige mitmekülsemas avaldusis peaks, teoreetiliselt vaadatuna, kõitma kõiki, kuna siin on nii palju võimalusi igaihe jaoks, igaihe erihuvide rakendamiseks — seega on täiesti välditav ühekülgus, mis tavaliselt võõrutab n.-ü. „kergetoimelisemad“ endaarendamise ja üldse õppimise juurest.

Ometi aga, tundub mulle, ei võta kogu asi meil täit käiku. Mul puuduvad küll andmed ja on puudunud ka isiklikud vaatlemise võimalused kogu riigi kohta, kuid siiski julgen arvata, et asi mujalgi pole palju teissugusem kui ses ringkonnas, kus mul võimalus on olnud vabahariduslikku tegevust ta kõigis avaldusis jälgida ja isiklikult sellest tööst osa võtta.

Mulle on paistnud, ja olen sama kuulnud ka teistelt vabaharidustööd kohtadel juhtivalt tegelasilt, et intensiivsemad vabaharidustöö alad, nagu õpiringide tegevus, kursused, loengud, väärtusliku sisuga peod ja üldse avalikud esinemised jne., ei seisa soovival kõrgusel. Seltside kui kogu vabaha-

riduslikku tegevust kandvate organite tegevus üldiselt võib küll näidata intensiivsemaks muutumist, kuid see tegevus näib kalduvat oma ülesseatud õilsatest sihtidest kõrvale — enam tühjutsemisele.

Pidusid korraldatakse rohkesti, nende kavades on enamasti näidend — mõni jant, või võimalikult nalja, ja pahatihti lastab nalja pakkuv — ja tants. Viimane võtab enda alla lõviosa peo ajast. Harva on peo kava sisukas, kus mängitakse maha väärtust omav näidend hästi õpitult, kantakse ette deklamatsioone valitult, pakutakse head koorilaulu jne.

Järjest saginevad aga puht-tantsuõhtud, kus sageli „lõõtsa“ saatel „uhutakse“ tantsida tolmus ja suitsus hommikuni. Nende kõrval on tublisti levinud ka igasugu sööma- ja joomaõhtud, olgu nad siis nimetatud „teeõhtuiks“, „vorstiõhtuiks“, „õlleõhtuiks“ või reklaamitud koguni sellaste kummaliste nimetustega nagu „keerlev kakaolaud“, „liikuv teeklaas“ jne. Siin on korraldajail peasihiks sisse kasseerida osavõtjail raha ja pakkuda võimalikult vähe.

Ei panda sugugi pahaks, kui sellaseil õhtuil tee- või vorstilauas poolavalikult võetakse viina, et siis hiljem tantsu lasta seda marulisemalt. Ei ole ka haruldane

nähtus, kus mõnigi mees sääraseile õhtuile tuleb kainenena, aga lahkub purujoobnuna. Kaasas käib siin vahete-vahel ka kaklemine.

See on ju õigupoolest vana jutt. Varemalki on neist asjust kirjutatud. Kuid need nähtused näivad aina teravnevat ja ähvardavad enda kõrval vabaharidusliku tegevuse selle õiges mõttes lämmatada.

Suur pahe ei ole veel see, et need nähtused ilmnevad, peamine pahe on aga selles, et nad sagedanevad ega jäta avaldamata halba mõju teisel. See negatiivne mõju on väike eluküpsete, kindlaseeloomuliste täiskasvanute juures, kuid on otse kohutavalt suur äsja koolipingilt vabanenud täiesti elukogematute maanoorte juures.

Kus siis peitub viga ja mida võtta ette?

Võtsin kunagi umbes samas küsimuses sõna „Uus Eesti“ veergudel ja jõudsin seisukohale, et suur süü on siin seltside rohkuses. Pean ütleva sama nüüdki.

Võiks luua päris matemaatilise valemi meie vabaharidusliku tegevuse väärilt arenemise kohta: vabahariduslikus tegevuses „tühjusemine“ teravneb päriproportsionaalselt seltside arvu suurenemisele. Näib küll ebausutavana, et mida rohkem tegijaid, seda vähem tehakse — aga nii see on.

Ei saa jätta toomata näidet nende ridade kirjutaja koduümbrusest, kus kahe küla peale (ühes kahe kompl. koolipiirkonnas) on järgmised kõige energilisemalt tegutsenud seltsid: seltskondlik ühing (hariduseltsi põhik.), perenaiste selts, kaks tule-tõrje kogu, kaks kaitseliidu üksust, kaks naiskodukaitse jaoskonda, tule-tõrje naisüksus, isamaaliidu osakond, asutamisel samariitide kolonn. Seejuures inimesi nende seltside ümber kokku ei ole üle 50. Kui veel märkida, et mõnel neist seltsidest on oma iseseisvalt tegutsenud huviringid, siis tuleb välja, et peaaegu iga isik peab olema mõne seltsi juhatuses. Et aga üle 50% liikmeist seda ei ole, siis on mõnel tegelasel ametid korraga neljas-viies seltsis. Saamegi „tegelinski“ tüüpe, nagu neist vahel kirjutatakse. Kui säärane mitme seltsi esimees-esinaine, kassapidaja, kirjatoimetaja, näitejuht jne. tuleb kuhugi koosolekule, siis ta aina ohkab ja kaebab, et ühtki õhtut ei saa enam kodus olla, loetleb siis

oma ametid siin ja seal seltsis — ja peab tõesti imestama seda „töökoormat“.

Ühel ja samal ajal on käsil kolme näidendi õppimine, kolme peo valmistamine, kus ühed ja samad inimesed on kaastegevad! On täiesti mõistetav, et säärase töökoorma juures kõik tehtu tuleb välja nigel. Näidend lastakse lavale 2—3, harva 4—5 harjutusega, sest rohkem kuidagi ei jõuta.

Aga pidusid peab tegema — raha on ju tarvis igale seltsile. Loomulikult langeb ka peol käijate arv — ühest küljest pidude madal tase ja teisest küljest igasugu maksuliste olemiste rohkus mõjub siin kaasa.

Ja muu vabaharidustöö peab jääma paratamatult kõrvale. Esiteks nõuab see kulusid ega anna küllaldaselt tulusid ja teiseks puudub selleks aeg ja huvigi.

Miks siis asutatakse meil neid seltsi nii palju? Jällegi vana jutt. Peapõhjus — intrigeerimine. Vihastab mõni agaram tegelane ühes seltsis enda põhjalikult välja, ta ei jäta enne kui on asutanud uue seltsi. On siin ju teisigi põhjusi, kuid need on vähem tähtsad.

Midagi peaks ses küsimuses ette võetama, ja minu arvates seaduseandlikul teel. Tuleks takistada uute ühingute registreerimist, kui kohapeal seks pole põhjendatud tarvidust.

Paralleelselt — olgu nad siis iseseisvad, oma põhikirja alusel töötavad, või mõne üldseltsi (kaitsel., tule-tõrje jne.) osakonnad — ei tohiks üldse lubada. Tarbe korral tuleks likvideerida juba olemasolevaidki seltsi. Sellega pandaks piir sellele üle jõu tööle, mis on ometi kahjutuov ja siis vastava selgitus- ja organiseerimistöö kaudu oleks võimalik arendada vabahariduslikku tegevust ta intensiivsematel aladel.

Mitmesugused arusaamised.

Teatritarvete laost tellib parukat näitejuht. X.:

„Palun saatke mele kasutamiseks üks moodne naise parukas 40-aastasele noorele daamile.“

Ja näitejuht Y.:

„Palun saatke mele kasutamiseks üks naise parukas 30-aastasele eidele.“

Üheks suurimaks päevaprobleemiks on meil inimeste valgumine maalt linna. Linnastumine on jatkunud aastast aastas. Selle põhjuste juurdlemiseks ei ole vastavat materjali kogutud ja seepärast on tehtud oletusi, mis oma iseloomult erinevad olenedes sellest, kuidas üks või teine olend seab küsimuse raskuspunkti. Üldiselt on aga kõik selle küsimusega tegelejad leidnud, et üheks oluliseks põhjuseks on maal valitsev kultuuriliste ürituste puudus. See puudus ei esine ainuüksi meil, vaid ka meie naaberriikides, ja seda on ka seal nimetatud linnastumise põhjusena.

Selle tõendusena näeme maal täiskiilutud teatrisaale- seltsimaju, kui sinna lähivad linnade teatritrupid andma külas- käiguetendusi. Tähebänd, maa januneb nende kultuuriliste ettevõtete järele, mis linnades on igal pool kõigile kättesaadavad.

Kuigi on asutud ühe ja teise puuduse kõrvaldamisele, läheb see siiski niivõrd aeglaselt, et maaelu kultuursemaks tegemise protsessis alles pika aja kestes võib hakata märkama pööret paremusele. Kuid on karta, et selleks ajaks linnad jälle omakorda edasi jõuavad, ja nii jääb maa ikkagi kultuuriliselt mingisugusesse olukorda, kust ta otsib väljapääsu linna.

Kuivõrd maaelu tekitab mahajätuse muljet, näeme isegi sellest, et rahvamajade võrgu väljaarendamine ei ole jõudnud edasi sellase kiirusega nagu seda sooviti. Üheks põhjuseks on siin asja korraldamatus ja järjekindlusetus. Plaanimajandus rahvamajade võrgu väljaarendamisel peaks olema see, mis meid kiiremini aitaks selleni, mida nii tähtsaks peame. Paistab, et ka rahvamajade võrgu praeguses olukorras kõik ei ole korras. Nimelt tekib rahvamajade kasutamise viisis olukordi, kus organisatoorne külg kahjustavalt mõjutab rahvamaja igakülgselt kasutamist.

Muidugi saadakse sellest üle, kuid see võtab aega.

Teine puudus, mis rahvamajade praeguse võrgu juures veel esineb, on rahvama-

jade kasutamise sisuline osa. Siin on palju ära teinud Eesti Haridusliit oma instruksioonide ja näitelava korraldustega. Kuid täiesti kõrvale on jäänud rahvamajade kasutamine filmi demonstreerimise asutuseks. Kogu maal leidub sõrmedel loetlevatalt rahvamaju, kus demonstreeritakse filmi.

Kujutelge olukorda, et kahekümnendal sajandil, kus film on oma täiustipul selle poolest, et on võimaldatud pildi nägemine ja heli kuulmine — 80 protenti rahvast, kes elab maal ja aleveis, ei saa veel filmi vaadata. Maal puuduvad kinod üldse ja meil on isegi linnu, kus ei ole kino! Kujutleme Otepää linna kodanikku, kes on ka linlane, kuid kes isegi kinnominekuks peab sõitma üle kümne kilomeetri hobusega ja üle tunni rongiga. Alles siis pääseb Tartu, kui lähimasse kino asukohta. Mida siis veel kõnelda valdadest, mille lähim linn asetseb 20—30 kilomeetrit eemal ja kus ei käi omnibust ega raudteed. Selleks, et õhtul minna kinno, peab jääma linna öömajale. Mis maksab siis maainimesele ühekordne kinoskäik! Linnas, kui on paarkümment senti käepärast, võib terve õhtu kinos istuda.

Maainimene ei nõuagi, et ta saaks mugava kino. Ta lepiks oma rahvamajaga väga hästi.

Rahvamaja kasutamine kinona.

Ei tee mingisugust raskust kasutada rahvamaju kinoruumidena. Praegused rahvamajad võimaldavad päris odavate kuldudega end ümber korraldada nii, et neis saaks demonstreerida filme. Normaalfilmide demonstreerimiseks saaks rahvamaja ümber korraldada sel viisil, et rahvamajja ehitatakse projektsiooni-aparaadile vastav ruum. Projektsiooni-ruum peab olema tulekindlast materjalist. Selle ehitamine ei lähe maksma üle saja krooni. Uusi rahvamaju ehitades peaks projektsiooni-ruumi juba ehitusplaanis ette nägema. See peaks olema niisama endastmõistetav kui näite-

lava ehitamine. On kuulda, et lähimas tulevikus sellest enam mööda ei pääse, kuid siis juba valmishitatud majadele hakata projektsiooniruumi juurde ehitama nõuaks asjatut kulu ja rikuks ehk siseruumide asetustki. Seepärast oleks vajaline, et rahvamajade plaanide kinnitamisel juba projektsiooniruumide asetuse ette nähtaks ja oleks tarviline, et ilma selleta plaanid üldse ei leiaks kinnitust. See nõue on õigustatud, sest filmide demonstreerimise järele tekib lähimas tulevikus tarve, ja kui siis hakatakse nendes kohtades, kus selleks eriruumi ei ole, filme demonstreerima rahva hulgas, võib see tuua õnnetusi.

Filmide kasutamine.

Mõned aastad tagasi võidi veel üles tõsta küsimus, kas film on rahvamajas hädatarviline. Nüüd vaevalt sellest küljest sõandaks keegi küsimust seada. Pealegi on film niivõrd palju arenenud, et selle kaudu võiakse isegi õppida, ja palju vähema ajakuluga kui mõnest raamatust või mõnelt kursuselt. Nüüd võib küsimuse esitada nii: mis õigus või eesõigus on linnarahval kinoteatris kuulata head muusikat, laulu ja vaadata maailma rahvaste ning maade eluolu ning mis eesõigusega saavad linnakodanikud näha omamaisi sündmusi, omariikluse igakülgset arengut?

Maa võiks näha kõiki neid filme, mida nähakse linnades. Maale oleksid kättesaadavad kõik mängufilmid, päevauudiste filmid, kodumaine sündmuse kroonika, Eesti ja välismaade kultuurifilmid. Pealeselle saaks maale viia õppefilmi.

Kujutlen maal rahvamaja kino järgmise kavaga: laupäeviti või pühapäeviti võiksid aset leida mängufilmide, kultuurifilmide ja kroonikafilmi demonstratsioonid. Teistel päevadel, kui rahvamaja kasutavad eriorganisatsioonid, saaksid need näha filmi oma erialadelt.

Näiteks: tuletõrje väljaõpe, eriti nüüd, kus tuletõrjele on asetatud hulk uusi ülesandeid, saaks filmi kaudu palju edukamaks. Filmi kaudu on võimalik tutvuda uute tuletõrje seadeldistega, gaasikaitsesega, esmaabiga jne. Film saadaks vastavat loengut ja tagajärg oleks see, et loeng on elav

ning edasiantav materjal poole rutemini vastuvõetav ning arusaadavam.

Naiskodu kaitse korraldab esmaabi kursused. Mis oleks veel loomulikum kui see, et loengut saadab vastav film.

Maanoored korraldavad põllumajanduslikke loenguid ja jagavad katsete tulemusi. Põllumajanduse alalt on saadaval häid filme, mis avaksid nii mõnegi uue tee, ja omandatud teadmised leviksid märksa rutemini. Hariduslikud organisatsioonid korraldavad mitmesuguseid populaarseid loenguid. Kuivõrd elustaks film igasuguseid loenguid!

Praegu on käimas suur aktsioon laste surevuse vähendamiseks, eriti maal, kus arstiabi on raskesti kättesaadav ja inimestel lastekasvatuse nõuandjaid vähem. Mis oleks loomulikum kui emadele vastavate filmide demonstreerimine, mis juhataks neid õigele imikute kasvatamisele?

Kodukultuuri aladel saab filmi kaudu märksa rohkem korda saata kui kirjanduse ja loengutega. Raske on inimesi näiteks juhtida eeskujulikesse majapidamistesse ja kodudesse, sest tavaliselt peab selleks ette võtma aegaviitvaid ja kulukaid ekskursioone. Filmi kaudu on võimalik täpselt edasi anda nende kodude plaane, elu ja sisustust, mida nimetatakse eeskujulikeks. On võimalus näidata kümneid väike- ja suurtalundeid, kus üks või teine asi on korraldatud nii, nagu see peaks olema kõikjal.

Perenaised saaksid filmi kaudu ära õppida isegi vaipade kudumise, rahvariide valmistamise ja nende õige ning maitseka kandmisviisi. Isegi hoonete ehituse viisid on filmi kaudu edasiantavad.

Omalt ajal avaldati kartust, et film sööb maalt lavakultuuri välja. Nüüd sellest enam ei kõnelda, sest see väide ei pea paika, nagu ei pidanud paika linnateatrite kartus sel ajal, kui algas helifilmi ajajärk. Nüüd juhib film teatriarmastajaid teatrisse, ja kino ning teater täiendavad teineteist vähimagi segamiseta.

Seepärast võiks film maal olla isegi pidukava täiteks, eriti täidaks ta seda tühikku, mis maa kombe järgi tekib tunniajaliste ootamisega enne pidu algust.

Võidakse ütelda, et kas kõigi nende loe-

„Ajaloolisi ehitusi“.

Ülal: rootsiaegne kõrtsi ait
Järva-Viljandimaa viiril.

Keskel: Tusti algkool Viljandi-
maal. Siin algas oma haridus-
teed Jaan Tõnisson üle
60-ne aasta tagasi.

All: Aleksandri-kooli maja
Põltsamaal.

teldud alade jaoks jätkub filmi ja mis see kõik maksab? Siinkohal võib selle kohta lohutavalt ütelda järgmist: kui filmi vajab ainult mõni üksik rahvamaja Eestis, siis on kahtlemata raske saada kõiki soovitavaid filme, sest nende kasutajad ei jõuaks üksi filmi kulusid tasuda. Niipea, kui filmide demonstreerimise võimalused laienevad ja filmi tarvitavad kõik vallad ja alevid, või vähimalt pooled neist, siis on nad niivõrd odavad, et nende muretsemine ei tekita ühelegi organisatsioonile raskusi. Teaduslikke ja populaarteaduslikke filme saaks siis iga organisatsioon üürida mõne krooniga. Õppefilme on saada igasuguste alade jaoks. Rahvusvahelist tööd ja teadust käsitlevaid filme telliks siis vastav filmikeskus, antud juhul saaks seda teha Eesti Kultuurfilm, kuna meie oma elu ja tegevust käsitlevaid filme saaks sel juhul valmistada siin ja nende kasutamine oleks ühehinnaline välismaa omadega.

Rahalised raskused.

Lõpuks tahaksin puudutada aga kõige valusamat küsimust, millest võib-olla ongi olenenud asjaolu, et maa on seni filmist ilma olnud. See on filmi projektsiooni-aparaatide küsimus.

Rahvamajade seisukohalt filmi käsitelles oleks kõnet küll vaid normaalfilmist. Kitsas film võiks kõne alla tulla nendes rahvamajades, kus koolimaja ühtlasi on ka rahvamajaks, mujal peaks rahvamajja siiski soetama normaalfilmil projektsiooniaparaadi. Seda sellepärast, et sel juhul saaks maal demonstreerida neid filme, mida demonstreeritakse linnade kinodes. Eriti oluline on see mängufilmide pärast. Kuigi osa mängufilme on üle viidud ka kitsale filmile ja kitsas film samuti võimaldab helifilmi ülekannet, ei saaks siiski kitsas film rahvamaja filmina tulla kõne alla — nimelt sellepärast, et me ei jaks välismaalt osta kitsast helimängufilmi, sest tahame rahvamajadele odavat filmi. Pealegi ei ole kõik mängufilmid kitsa filmi peale üle kopeeritud. Normaalfilmil puhul saame aga maa jaoks kasutada neid mängu- ja kultuurfilme, mida kinodes juba on mängitud, kuid mis on veel küllalt kõlvulised maal de-

monstreerimiseks. Neid mängufilme saab õige odava raha eest. Samuti saaks rahvamajasse toimetada kõik teised filmid, mis on kinoteatris jooksnud, nagu kultuurfilmid, nädala sündmused, Eesti ringvaated ja Eesti elu käsitlevad filmid, mis peagu eranditult valmistatakse normaalfilmil.

Ka mitmesuguseil loenguil käsitletavate õppefilmid on normaalfilmis saadaval. Kitsas film annab peamiselt filme koolidele. Muidugi püüab kitsas film suure hooga ka sennapoole, et end igal pool maksma panna, kuid peame arvestama seda, et meie maa väiksus ja majanduslik kandejõud meil ei luba neid eraldi tellida rahvamajadele, et rahuldada kõikide soove.

Seepärast on nii nüüdisaja kui ka tuleviku seisukohalt ainuõige maal rahvamajades kõnelda normaalfilmist.

Normaalfilmil demonstreerimise aparaadid ise on aga kallid. Niipalju kui on olnud võimalusi nendega tutvuda, läheks maa rahvamaja normaalfilmil projektsiooniaparaat maksma ümmarguselt 3500 krooni. See on summa, mille juures meie rahvamajade ja seltsimajade peremehed kokkuvad. Endastki mõista on see hind antud helifilmiaparatuuri jaoks. Ei tahaks milgi moel soovitada maal rahvamajades tarvitusele võtta tummfilmi. Seepärast, et tummfilmi demonstreerimine helifilmi ajajärgul ei paku kellelegi midagi, väljaarvatud õppe- ja kultuurfilmid. Viimaseid võib näidata ilma helita, ja ongi soovitatav neid näidata elava inimese saatetõnega. Kuid mängufilmid on ehitatud tugevatele heliefektidele ja nende demonstreerimine tummalt oleks koomiline. Muidugi on võimalik algul sisse seada tummaparatuur ja sellele siis, kui raha kogutakse, juure osta heliseadeldis. Tummfilmiaparatuur maksab umbes poole helifilmiaparatuuri hinnast. Nagu tähendatud, saaks tummfilmiaparatuuri olemasolekul eduga demonstreerida nii oma- kui ka välismaisi kultuurfilme, päevasündmusi, teaduslikke ja populaarteaduslikke filme. Isegi see oleks suur samm edu poole. Kuid ega sellegi summa saamine maa oludes ole kerge, eriti veel siis, kui teatakse, et ei saada helifilmiaparatuuri. Paistab, et ennem saadakse poole suurem summa kokku helifilmi jaoks

kui vähem summa tummfilmiaparaadi ostuks.

Niipea kui lastakse end kohutada suu-
rest summast, jäädakse jälle aastaiks tar-
dunud seisukorda ja maa on ikkagi ilma fil-
mita. Ka algul nii ülesaamatult raskena tun-
duva asja juure tuleb asuda visadusega.

Kuidas saada siis asjast üle? Siin on
palju teid ja võimalusi, mida peaks kasu-
tatama. Kõigepealt need seltsimajade pere-
mehed, kel see raha on olemas, peaksid esi-
joores mõtlema aparaaturile. Üle maa lei-
dub kümmekond niisugust seltsi, kel see
raha on olemas.

Teiseks tuleb kasutada järgmist teed:
rahvamaja omanikud panevad kokku alus-
summa, sellele hangitagu lisa majandusli-
kelt ettevõtteil, nagu: piimaühingud, kes
on määranud sadasid kroone hoopis kõrva-
listeks asjadeks; tarvitajate ühingud, ühis-
pangad j. t. majanduslikud ettevõtted. Paari
aastaga saadaks summa kokku.

Kolmas tee — agaramad mehed võtku
algatus enda peale ja võtku suur osa valla
rahvast vastava liikmemaksuga kinoringi
liikmeks, kusjuures selle ringi liikmeil on
õigus tasuta kasutada kinoetendusi selle
summa eest, mis nad on maksnud. See on
õigupoolest ettemaks. Kuid ettemaksu eest
olgu neil õigus teistest, kes ette ei maksa,
saada hinnaarvestus poole odavam.

Neljas tee — teatud ringkonna peale,
kas kihelkonna, või paari kihelkonna peale
kokku, ostetagu kohver-aparaatur. Seda on
võimalik viia rahvamajast rahvamajja.

Viiendaks — võimaldatagu rändkinodel
töötada. Praegu seda ei lubata. Niipea kui
rahvamajadesse on ehitatud vastavad pro-
jektsiooniruumid, saaksid rändkinod suure
eduga töötada. Sellejuures ei oleks ühelgi
organisatsioonil tarvis teha kulutusi, vaid
rändkinopidaja hoolitseb juba ise selle eest,
et ta omaga välja tuleb. Muidugi on siin
väga oluline puudus: kohtadel ei ole võima-
lusi filmi kasutada oma äranaagemise järgi
ja loenguil ei saa seda üldse kasutada.

Veel tagasi tulles aparaaturiga hinna juure
peab ütleva, et on võimalusi, mis aparaatu-
ride hinnas laseksid teha tunduvalt alan-
dusi — nimelt sel puhul, kui valitakse apa-
raatuurid kõikidele rahvamajadele ühtlased

ja neid korraga tellitakse suurel arvul. Sel
puhul on korraga tellijal võimalik aparaat-
tide vabrikutega astuda otsekohe ühendusse
ja nõuda, et nad Eestile müüksid aparaate
teatud hinnaga. Ei tahaks uskuda, et ükski
vabrik välismail jätaks kasutamata võima-
luse, kui Eesti tahab korraga osta näiteks
sada aparaati ja pakub iga aparaadi eest
4500 krooni asemel 3000 krooni. Sellele tul-
daks vastu, sest vabrikud asuvad suurte
maadel ja seal ei ole sealse elustandardi
kohta need hinnad kallid, kuid need maad
on huvitatud sellest, et teatud maa oleks
nende aparaatide tarvitaja, sest kahtlemata
teenib vabrik suure tellimuse juures ka sel-
legi hinna pealt oma osa.

Nüüd võidak veel küsida, kuidas ja kes
oskab nende keeruliste aparaatidega üm-
ber käia? On selge, et maa ei saa üleval pi-
dada vastavat spetsialisti, kes oleks ainult
filmi aparaaturiga teenistuses. Seda ei ole tar-
viski. Praegused projektsiooniparaadid on
niivõrd lihtsalt ja käsituskõlvuliselt ehitat-
tud, et nendega ümberkäimise õpib ära iga-
üks. Alevs ja alevikes on kõiksuguseid
meistermehi, kes selle aparaaturiga ümber-
käimise ära õpivad lühikese ajaga. Valda-
des on hakkajaid õpetajaid, isegi valla-
sekretäride abid ja vallamaja korraldajad,
kes on alati saadaval, võivad selle õppe
läbi teha. Tõuseb tarvidus vastavate kur-
suste järele. Neid saab korraldada lühi-
aegseid ja maakonnalinnaades. Iga kuulaja
sooritab vastava katse ja nii saadakse igas-
se rahvamaja lähikonda üks või kaks nii-
sugust meest või naist, kes oskavad apara-
tuuriga ümber käia. Pisike lisatasu de-
monstratsioonide eest tasub vaevanägija
vaeva ja sellest ollakse üle. See on üks vä-
himaist küsimusist. Ühtlasi peaks sellega
koos ka rahvale selgeks saama, et film ei
ole püssirohi, mis plahvatab ja võib esile
kutsuda õnnetusi, nagu see kõikide hirmuks
aasta tagasi aset leidis. Et ära hoida niisu-
guste õnnetuste kordumine, ongi tarvilik,
et filmi demonstreerimisaparaadil oleks
oma ruum ja et filme ei demonstreeritaks
rahva hulgas. Kuid ka iga süütu asi võib
ähvardada üksiku ja hulkade elu, kui sel-
lega hooletult ümber käiakse. Nii on see ka
filmi juures. Üldiselt ei ole film aga häda-

ohtlik, kui sellega nii ümber käiakse nagu see on tarviline.

Nagu sellest näete, on siiski võimalusi tardunud olukorrast ülesaamiseks, kuid selleks peab end natuke pingutama. Filmi viimiseks maale aga maksab end pingutada,

Eero.

Ühel ilusal märtsikuupäeval, kui meie, see tähendab mina, sõber Adamson (mitte see, kellest tehakse karikatuure, vaid üks teine) ja Paakspuu parajasti sooritasime järjekordset austuseavaldust kohvikule oma sealviibimisega, astus samasse ruumi sisse ei keegi muu kui meie ühine tuttav mees, Sibavere abivallavanem, pritsimeeste laekur, põllumeeste seltsi sekretär, näiteringi abiesimees, lauluseltsi varahoidja ning mesilastepidaja seltsi niisama-juhatusliige Juhan Tõhk. Olen alati olnud meil harrastatava ülidemokraatia vastane, ja ma saan aru, et külastada Tõhku ta kodutalus, Sibaveres, on iseasi ja seda võib mõnikord endale lubada. Kui aga niisugune tegelane tuleb linna ja astub oma pruunist kodukootud riided palitus kohvikusse, lõual päevane habemeoras, ning tüürib otse sinu laua juure, hõigates juba eemalt kõva häälega, et ahhoi sõbrad, siin te oletegi kõik kolm, siis muutud südames kõige veendumaks absoluutse monarhhia ja kastide süsteemi pooldajaks.

Katsusime algul teha nägu, nagu ei tunneks me üldse seda tegelast, ja vaatasime pilkavate nägudega edasi, otsekuu muiates, et näib-näib kelle juure ta läheb, kuid samas langes Tõhu raske kämmal Paakspuu õlale.

„Vaata kus säinas, no mis sa vigurdad!“ lausus ta kui viimsepäevapasun, ja meil ei jäänud üle muud kui teha halva mängu juure hea nägu. Pakkusime Tõhule tooli, sest püsti seistes ei lakanud ta olemast kogu kohviku tähelepanu keskpunktiks, ja mõtlesin kohe lahkuda, et jätta Tõhk Paakspuu ja Adamsoni hooleks, kuid need olid minust kärmemad. Juba oli Adamson

sest see on väga mitmekülgne ala — võimaldades vaba aja tulusat kasutamist ja õppe- ning kultuurfilmide kaudu ka rahva elu edasiviimist. Sellega toome tähtsa teguri meie maa ellu, mis tasub end mitmekordselt.

Kuulus solist.

püsti, kumardas külmalt ja lausus: „Vabandage, mul on teha üks väga tähtis käik.“ Sama ütles ka Paakspuu, keda pidi oodata sama kunstinäitusel. Enne kui sain sõnagi vastata, olid nad läinud.

„Ah, las jooksevad,“ ütles Tõhk mõnusaasti. „Kehkadiveid olid nad juba koolis. Imestan ainult, et kuidas sina, igati arukas inimene, nende seltskonnas oled.“

Selles suhtes oli Tõhul täieline õigus. Et Paakspuu ja Adamsoni intelligents just kõrgele ei küüni, see pole mulle mingi saladus. Ja käitumine! Ons see näiteks kellegi mood: sõber maalt tuleb linna, otsib su kohvikus üles, aga sina lased jalga! Kui palju naeruväärset väiklust peitub ikka inimestes!

„Vaata,“ ütles Tõhk, „ära sa arva, et ma ilmaaegu siia saunalavale ronisin. Aga mulle räägiti, et laulja N... peab olema praegu siin. Sa ole kena mees ja näita mulle, misuke ta elusast peast on.“

Lasksin silmad kohvikus ringi käia. Tõepoolest, N... oligi siin. Istus kahe daamiga lauas ja vestles millegi üle väga innukalt.

Tõhk fikseeris lauljat suure põhjalikkusega. Mul hakkas juba piimlik. Vahib ja vahib, justkui tahaks teist ära süüa. Ütlesin talle seda. Tõhk vangutas pead. „Peab uurima. Kavatseme kutsuda ta pühadeks Sibaveresse laulma.“

Naeratasin pilkavalt. „Kas arvad, et ta saadab võlts-enese või?“

Ma ei teadnud sel hetkel aimatagi, kuid võrd tabasin naela pead. Tõhk läks näost punaseks, lõi silmad häbelikult maha ja mühatas süüdlaselt. Ja siis pikapeale sain ma temalt kuulda loo, mille toon alamal

Näitekursus Soorus.

Ülal: kursusest osavõtjad.

*Paremal: kursulased jumes-
tustööl.*

Adiste-Miiste Noorte Maatulundus klubi seinajalehte toimetamas.

ära õpetuseks ja hoiatuseks kõigile maateatri tegelasile üldiselt ja juhtidele eriti.

„Eks sellest ole nüüd juba mõni aeg tagasi,“ jutustas Tõhk. „Meil oli kaks nädalat enne jaani pidu, uue rahvamaja avamine. Jaanipäeval tahtsime korraldada teise peo. Istusime puhvetis ja arutasime, et millega tömmata publikut jaanipäeval. Näiden-dit õppida poleks enam jõudnud, laulukoorist, pillimeestest ja ilulugemisest üksi on vähe. Plaanitsesime, et kutsume lähimast maakonnalinnast ühe tenorilaulja, küll see tõmbab.

Noojah, eks aga vaheajal tule mulle juure üks musta peaga noorsand ja ütleb, et vabandage, temal olevat juhuslikult teada, et Benno Hansen sõidab jaanipäeva õhtul Sibaverest läbi ja et kindlasti ta ei ütle ära väikesest esinemisest.

No kas tead, ma olin kui kõrvust tõstetud. Benno Hansen! Jumaluke, juba üksi see nimi ajab meie saali lõhki! Nagu selgus, oli see noorsand Benno Hanseni vend ja ühtlasi ka ta impressaario. Leppisime lõpuks kokku nii, et Hansen saab esinemise eest 50% brutokassast, kusjuures pileti-hinnad on kõrgendatud, ja noh — nädal

enne jaani ilutsesid meil müürilehed iga posti ja seina küljes, kus oli kõige rasvasemate tähtedega öeldud, et 24. juunil on Sibavere rahvamajas suur kontsert-ball, kus esineb tuntud bass B. Hansen.

Noh, kõik läks hülgavamalt mis hülgav. Kus rahvast tuli nii, et sa mu meie. Isegi kihelkonna pastor oma prouaga oli kohal, ehkki Sibaverest kiriku juure saab oma kaheksa kilomeetrikest. Kassa oli rekordne: 264 krooni ja 50 senti ilma tantsuta! Sa mu meie!

Algul muidugi mängis pritsimeeste patsunakoor „Vanu sõpru“. Siis esines kooliõpetaja Adaveer viiulisoologa, mängides mingit fuugat, mis vägisi une peale ajas. Siis preili Ritslaan — on üks nisuke intelligentne jõud seal — deklameeris Talviku „Don Ramoni“ ja nii edasi, ja ma olin juba tulist hirmu täis, et kuhu see Hansen jääb. Et kui ta ei tule, siis on kehv — maksa rahvale raha tagasi ja saa peksagi veel.

Hämar-dus juba tugevasti, kui nad lõpuks tulid. Sõitsid autos ette. Vennal oli nahkjopp seljas juhtis sõidukit. Benno istus kõrval. Naljakas mees oli, ei teretanud, ei ajanud suurt juttu, muudkui mühatas mi-

dagi ja pressis lavale. Vend istus klaveri taha, ja kui ma siis eesriide vahelt teatasin, et nüüd esineb Benno Hansen, ja riide lahti tõmbasin, siis puhkes niisugune marulik aplaus, et ma päris tõsiselt tundsin hirmu saali lae eest.

Noojanoh — ja siis ta hakkas laulma. Algul tuli „All keldris“, siis „Möldri neu“, „Vanaeit ketras“ ja lõpuks pörutas ta päris harilikke lihtsaid rahvalaule. Noh, nagu „Mäe otsas kaljulossis“ ja nii. Mulle paistis, et klaverimängija liig tugevasti saatis, aga noh, mis sina oma rumala peaga tead arvata, kui suur kunstnik esineb?

Sedasi, jah, laulis teine tükk aega — löid mõlemad puha peast, polnud neil nooti ega midagi. Siis järsku kumardas ta sügavasti ja kõndis lavalt ära. Mina muidugi kräuhti eesriide ette ja lähen järele, et raha-asju õiendada. Aga Benno oli läinud juba autosse, vennaga õiendasime. Neil oli kiire — kihutasid kohe jälle Laanemetsa poole edasi.“

Olin kuulnud Tõhu juttu algul uudishimulikult, aga lõpp ei toonud midagi.

„Ma ei leia midagi imelikku selles, et teil Hansen laulis ja et ta laulis peast ja et

publik aplodeeris ja et tal oli kiire. Hanseni on alati kiire,“ ütlesin.

„No vaat', muidugi poleks olnud selles midagi imelikku, kui laulja olnuks Hansen. Aga ta ei olnud Hansen!“

„???“

„Juhuslikult lugesin paar päeva hiljem lehest, et Benno Hansen oli jaanipäeval laulnud hoopis Kuressaares!“

„Taevas hoidku, no kas siis keegi teist õiget Hanseni ei tunnud?“

„Ei tea kust? Lehes vahel pildid olid, aga need ajalehepildid on ju teada. Ja see — see oli kah niisugune tüse mustaverd mees, suur arm vasema silma all.“

„Seal ongi! Hanseni pole ju armi!“

„No muidugi ei ole. Uurisin selle asja pärast välja. Sibaveres muidugi ei julgenud kellelegi piiksatada.“

„No kas siis laulust aru ei saadud, et tegu on petisega?“

„Kurat sellest aru sai,“ löi Tõhk käega. „Mees mõirgas kui piison, klaverimängija tagus kah nii, et pane kõrvad lukku. Julged sa seal midagi arvata, kui nii kuulus nimi mängus on!“

J. G.

Juhiseid „Kevade“ lavastamiseks.

E. Haridusliidu kirjastusel ilmunud O. Lutsu ja A. Särevi „Kevade“ on Eesti Draamateater“ (end. „Draamastuudio“) mänginud juba üle 100 korra ja teatriarvustajad on selle dramatiseeringu kohta kirjutanud järgmisi hinnanguid:

H (a r a l d) V (e l l n e r) „Vaba Maas“: „O. Lutsu looming on juba mõnd aega pakunud tänuväärt ainet dramatiseerijatele. See on ka arusaadav, sest ta novellid oma tegevusrikkuse ja värvikalt joonestatud tüüpidega kipuvad ise lavale. Dramatiseeritud „Kevadega“ pakkus „Draamastuudio“ väga elevusrikka teatriõhtu. Ettekannet saatsid südamest tulevad naerurõkkes ja lõpuks puhkes lahti kiiduavalduste torm.“

Leo Soonberg „Uus Eestis“: „Kevade“

on meie kirjanduses kahtlemata populaarseim teos... A. Särevi dramatiseeringut ei saa laita. Ta on osanud teosest kõik paremad kohad välja noppida ning elavalt edasi jutustada.“

Ed. L. „Postimehes“: Tihe kontakt lava ja publiku vahel tekkis juba esimesest pildist alates ning kestis lõpuni. Elulised tüübid, humooriküllane sõnastus ja Lutsu suur inimkujutamise oskus, mis „Kevade“ tegelaste omane, on teinud A. Särevi dramatiseeringust vägagi mängitava ning meenuka lavatüki.

Kuna „Kevadel“ on eeldusi saada ka meie maa- ja koolilavadel üheks mängitavaimaks teoseks, vaatleme siin tüki lavastamiseks mõningaid üksikasju.

Arno Tali ja Lible („Kevade» Draamateatris).

Kõigepealt tegelased. Neid on „Kevades“ kaht liiki: täiskasvanud ja kooliõpilased. Täiskasvanud tegelasi on 7, neist kõster, kooliõpetaja Laur, pastor, kella-mees Lible ja rentnik suuremad, kõstri teenija ja pastori köögitudruk aga pisi-osad. Kooliõpilastest tegelasi on ette nähtud vähimalt 11, neid võib aga olla hoopis rohkem. Tüki peategelaseks on muidugi Joosep Toots. Peale tema on suuremad osad veel Arno Talil, Georg Adniel Kiirel, Tõnissonil ja Jaan Imelikul. Teiste õpilaste osad on väikesed.

Tegelaste iseloomustust on võimalik leida dramatiseeringust, aga nende karakterite põhjalikumaks tundmaõppimiseks on muidugi soovitatav, et näitejuht ja näitlejad enne tüki lavastamisele asumist veel kord (sest vaevalt leidub meil inimest, kes „Kevadet“ veel üldse pole lugenud) tähelepanelikult läbi vaataksid „Kevade I“ ja „Kevade II“ O. Lutsu jutustusena.

„Kevade“ dramatiseeringu lavaleseadmine ei peaks raskusi valmistama piiratumategi võimaluste juures. Lavapildiliselt vajab teos nelja dekoratsiooni. Kus aga võimalused ei luba, võib dramatiseerija märkuse kohaselt sauna-pildi ära jätta ja tükki mängida kolme dekoratsiooniga.

Dramatiseeringu 1. ja 2. pilt mängivad kihelkonnakooli klassiruumis, mil ühes seinas on aknad ja teistes — ukсед: õpetajate tuppa, õpilaste magamisruumidesse ja koridori. Ruumi sisustuseks on: koolilauad, õpetajapult, klassitahvel jne. Seintel kaarte ja pilte. Ühes nurgas ahi.

3. ja 4. pilt vajavad kihelkonnakooli poisslaste magamistoodekoratsiooni. Ruumi sisustuseks on vajalised mõned voodid, mõni väike kapp ja riidenagid õpilaste palitute, kasukate ja mütsidega.

5. pilt (mille, nagu juba öeldud, võib ka ära jätta) on lavaseadeldiselt kõige raskem. Siin on ette nähtud, et näitelava on jagatud kaheks: sauna eeskoda ja saun. Uksed viivad saunast eeskotta ja eeskojast õue. Samas on ahi, vihtlemislava, pink, suur tühi tünn ja vähem nõu veega. Eeskojas on haokuhi ja redel, mis viib sauna põõningule.

Kohtadel, kus näitelava kaheks ruumiks jagamine on aga võimatu, võib seda pilti väga hästi mängida ka nii, et sauna eeskojda ära jäetakse ja näitelava ainult sauna kujutab. Siis tuleb mäng korraldada nii, et Kiiri pildi algul mitte ei seisa eeskoja ukse piida najal, vaid on saunaukse juures. Ja pildi lõpul, kui Toots Kiire riietega tagasi

Toots indiaanlase kombel palvetamas (Kevade Draamateatris).

tuleb, peab Kiir ahjusuu ees seisma nii, et ta Tootsi tulekut ei märka. (Ruumi hämarust ja ahjutule valgust kasutades on seda steeni võimalik teha kõigiti usutavaks.) Toots hiilib siis saunauksest sisse, paneb riided ukse alla maha ja lipsab ise kuhugi näiteks ahju taha, kust ta Kiirele nägematuks jääb, kui ta teda hirmutama hakkab. Kõik muu läheb juba nii nagu dramatiseeringus märgitud.

Dramatiseeringu 6. pilt vajab lavaseadeldist, mis kujutab nurka kihelkonnakooli õuest. Taga aia ääres peab paistma kirkumõisa sauna ots ukse ja aknaga. Koh-tadel, kus viimast võimalik ei ole lavale tuua. võib seda pilti mängida nii, et sauna publikule näha ei ole.

Lõpuks kergib „Kevade“ lavastajal vist

Romaani ülesanne on — kujundada saatuseloomest, draama ülesanne — näidata, kuidas iseloomudest kujuneb saatus.

*

„Milline sigadus!“ hüüdis näitlejanna, kui direktor talle ütles:

„Väga lugupeetud kunstnik, palun teid mängida kolmandas vaatuses toaneitsi osa,“ ja sama näitlejanna hüüdis: „Direktori-ke, olete magus!“ kui viimane talle ütles:

küsimus: mis aastail umbes mängib „Kevade“? Sellele vastata ei olegi just lihtne. Kui võtta aluseks, et „Kevades“ O. Luts kujutab oma kihelkonnakoolis käimise mälestusi, peab „Kevades“ mängimisajaks määrama aja umbes 40 aastat tagasi. Aga see viiks „Kevade“ tegevuse meie ajast liig kaugele ja valmistaks raskusi selleaegsete kostüümide jne. saamiseks. Seepärast tuleks sellest loobuda. Kihelkonnakoolid sel- lelaadiliselt nagu kujutab O. Luts, püsivad meil ju õigupoolest kuni Vene valitsuse lõ- puni ja „Kevade“ mänguajaks võiks võtta ka aja umbes 20 aastat tagasi. Ja veelgi enam: „Kevade“ tegelased on meile nii omased ja lähedased, et nad väga hästi meie kaasaegseiks sobivad, ja mis mõte on siin üldse hakata määrama mingit aastaarvu.

„Noh, Ladra-Kai, siin on teile Lady Macbethi osa!“

*

Õilishing petab elu unistustega täius- likkusest. Ja lepinguis, mida ta eluga sõl- mib, murrab ta omakorda truudust oma unistustele. Oo, aateline inimene elab alati patuses kaksikabielus ideaali ja tõelikkus- tega! See on tema traagiline süüd.

Põltsamaa — see paljude teadvuses õige tagasihoidlikule positsioonile jäänud üks noorimaid kodumaa väikelinnu (ajalooliselt siiski üks vanimaid, mis veel 16. sajandil on omanud linnaõigusi) — pälvib mõneti „Eesti südame“ nimetust: esiteks geograafiliselt asudes peagu täpselt maa-südames, aga veel rohkem vahest kultuurilooliselt. Jätame kõrvale näiteks selle, et Põltsamaale kuulub muide ka au olla ain-saks linnaks meie kodumaal, mis omal ajal (16. saj.) võis end nimetada „Liivimaa kuningriigi pealinnaks“, kus elas kuningas Magnus (Daani hertsog) kelle tsaar Ivan Julm kuulutas kuningaks, kes elas siin oma alaealisest naisega — Johan Julma lalletütre Mariaga — kuid kelle võim oli väike ja õnn üürige ja kes peatselt lähenes oma kurva saatuse lõpule. Kuid Põltsamaa omab eriti silmapaistva koha eeskätt ka meie kultuuriloo, alates ta õitseaajaga 18. sajandil, mil sinse arsti P. E. Wilde sulest ja kirikuõpetaja A. W. Hupeli tõlkes 1766. a. hakkas siin ilmuma esimene eesti keelne ajakiri „Lühhiike õppetud“, „mis sees mõned rohud teada antakse...“ Ja üks ole sama Põltsamaa hiljemgi olnud nii mitmegi meie esimese kultuurilise avalduse häll: näiteks sellepoolest, et siin kutsuti omaaja kõstri Martin Vilbergi poolt aastal 1840 ellu esimene segakoor Eestis. Ja üks ole sama Põltsamaa kannud nii mitmeidki esimesi silmapaistvamaid eesti kultuuritegelasi, eriti muusikamehi, nagu E. H. A. Hørschelmann (1810—1854) — koduõpetaja ja hiljem kirikuõpetaja, — esimene eesti helilooja, kes komponeeris eesti teoseile viise, või jälle helilooja A. Kapp'i isa Joosep Kapp; ja üks samuti silmapaistvaima ärkamisaegse mitmekülgsete harrastustega (muusik, keelemees, ajakirjanik) mehe dr. K. A. Hermann'i igi kodu asu kuski siin lähedal? Teatakse näidata isegi tamme Põltsamaa jõe kaldal pargis, mille all varem asunud pink, millel ta nooremehena komponeerinudki üldtuntud laulu „Süda tuksu

tuks-tuks-tuks...“ Praegu märgib K. A. Hermann'i mälestust linna (end. lossi) pargis püstitatud mälestussammas. Ja lõppeks, üks ole Põltsamaa sellekski kohaks, mis on seotud samuti meie rahva esimese suurema omakeelse haridusliku üritusega — Aleksandri kooliga — mille maja asub samas Põltsamaa läheduses, n. n. Kaarlimõisas? Sama Aleksandri kooliga on aga seotud ka rida üldtuntud nimesid, eriti aga Ernst Sargava (Peterson), oma,

Dr. K. A. Hermann'i mälestussammas.

kes noore, siis alles hiljuti seminarist tulnud õpetajana töötas kirjanikuna siin ka oma paremad aastad (1893—1902); kirjutas siin oma parimad realistlikud jutustused „Paistete“ sarjas ning ammutades ainekku ka oma „Rahva valgustaja“ jaoks...

Juba kõik need asjaolud on võimelised äratama huvi selle vaikse südamaa keskuse vastu.

Põltsamaa lähem ümbrus on tuntud kodumaa jõukaima maanurgana, peamiselt ta läänepool — Võhma — Pilstvere kant — mida nimetatakse eneseuhkelt ka „Eesti Daaniks“ (Võhmat isegi „Eesti Chicagoks“). Kuid kõigest sellest hoolimata tekib siiski siin ka teatav segav kõrvaltunne — kas pole mitte just siin, maa vaimse är-

kamise hälli lähemas ümbruses tihti jäänud vaim mõnetigi tuimaks või vähimasti domineeriva majandusliku ja tehnilise elupoole varju?! — Millega näiteks seletada seda, et loengu puhul maaoludes eeskujulikumas rahvamajas haigutab tühjus, ajal, mil näiteks halvustatud Petserimaalgi ja kehva-võitu Saaremaal viletsavõitu ruumid ei suuda mahutada küllalt hästi kõiki kuulajaid? Või, millega seletada seda, et jõukas vald Põltsamaa külje all — esimese eesti suurema kooli läheduses — ei oma ühtki vähegi korralikku koolimaja, kuna vallaisad ei ole koolimaja-küsimust pidanud kuigi tähtsaks?!

Põltsamaa jõeharu sillaga.

Põltsamaa ise aga on matkajale meeldiv linn. Tähelepanekud esimesel pilgul kõnelevad siinsest südamaisest jõukusest, mis loob hoopis elurõõmsama meeleolu kui näiteks enamik väikelinnu oma manduva eluga. Ja küllap Põltsamaa nimigi võinuks olla pigem „Põld-saama“... Või ongi see viimasest tuletatud?

Kevadtalvises päikesesäras mitmes harus linna läbiv kiirevooluline Põltsamaa jõgi, mida jää pole talvekski suutnud täiesti aheldada, annab linnale erilise lõbususe ning võluvuse, idüllilise ilme oma sildadesillakestega, mistõttu võiksimis kõnelda Põltsamaastki, kui „linnast sildade vahel“

Õigupoolest on Põltsamaa pale kahepoolne: ühel pool moodne fassaad oma väikelinnade kohta võrdlemisi nägusate ehi-

tustega, millest näiteks vääriks nimetamist uus nägus linna koolimaja — paljude veskitega (millede saadused olevat nõutavad mujalgi, näiteks Tallinna kohvikudki hankivat meelsasti oma koogijahud siit), kuulsas ETK veinitehasega ta laialdaste marja- ja õunaaedadega jne. Teine pool Põltsamaa olemusest kõneleb aga minevikust: vaiksed idüllilised tagahoovid, eriti aga vana, veel kaunis korralikult säilinud loss, mille müüride kohalikud elanikud teavad näidata kuuliauke, mis on jäänud 1905. a. mahalaskmisest, oksi, mille külge on tõmmatud inimisi... Kui paljust aga vaikivad need müürid? Ja kirik, mis nagu koosnedes kahest erinevast osast oleks otsekui abi ot-sides pugenud võimalikult lossimüüride varju ja hõlma... Siin kõneleb ajalugu oma salapärast ja müstilist keelt, ja eks lossi rokokoo-ornamentikaga ülepuistatud saalides teki iseendast kujutlusi sinseist muretuist pidutsemisist kergemeelsel 18. sajandil; või jälle, vastupidiselt, sellest mis on olnud nende külmade müüride varjus ja seal, kust ei ulatunud silm üldse nägema siia...

Seda ja teist on vaadata siin, ümbruses, mis on saanud sünnikohaks nii mõnelegi esimesele Eesti vaimsele üritusele. Kasutan Põltsamaal peatumise vaba aja selleks, et ammutada võimalikult rohkem tähelepanekuid siit.

Selles omal käel tutvumises tulevad tänuväärset appi sinse silmapaistvaima tegelase õp. K. Aret'i*) (Vervolti) sulest ilmunud ülevaate brošüürid Põltsamaa kohta. Otsin üles linnast väljas oleva „Kuningamäe“, kus teatavasti ongi asunud esimene eestikeelse ajalehe trükikoda ja sama lehe arstist-toimetaja asutatud kool ja haigla. Kuid peab imestama, kuivõrd vä-

*) K. Aret'iga, kes suri alles k. a. veebruaris on Põltsamaa kaotanud ühe hinnatavaima, haruldaselt tulihingelise kultuuritegelane oma „äitmikust“ (nii pealkirjastab K. A. oma brošüüris ülevaate Põltsamaa silmapaistvaimaist isikuist.) Tema endaohverdavast idealismist olgu näiteks seik, et ta, olles ise niigi seotud paljude ülesannetega Põltsamaal, ei pidanud paljukuks käia järjekindlalt koori juhatamas Nõmaveres, linnast 6—7 km eemal.

he teatakse koha peal tihti oma lähimagi ümbruse minevikust, olgu see siis kui tahes kuulsusrikas. Sellest mõte: kas poleks põhjust koolideski pühendada erilist tähelepanu eeskätt kodukoha ajaloo õpetusele?

On arusaadav eriline huvi selle koha vastu, kus asub esimeseks eestikeelseks kõrgemaks kooliks kavatsetud Aleksandri kool ja kus varstine juubilar, eesti esimeste realistlike jutustuste autor Ernst S ä r g a v ä on tootnud suurema osa oma loomingu. Maja — suur sammastikulise esikuga ehitus — asub teises kandis, paar kilomeetrit linnast väljas, Kaarlimõisas, hõbehärmaste puude all.

Praegu asub majas tööstuskeskkool. Kooli juhataja tutvustab meid lahkesti maja sisemusega, kuid kuna ka tema on siin alles uus mees, ei tea ta kuigivõrd anda seletusi selle mineviku kohta. Maja on tööstuskooli nõuete kohaselt ümber ehitatud, nii et vanahärra S ä r g a v a vist ei tahaks hästi äragi tunda selle maja sisemust, suurend tööruumid on täis masinavärke ja tööpinke, nende vahel askeldab ringi tööstusõpilasi — tulevasi meistreid, nii puu- kui rauatöö alal. Ainult kooli saal on säilinud üldiselt endisena. Saali seinad ehib aukohal tuttav E. S ä r g a v a pilt. Koolimaja kõrval asub väiksem maja — õpetajate elumaja. Omal ajal see ongi olnud ka Ernst S ä r g a v a elukoht ja ta teoste sünnimaja.

Et saada lähemaid andmeid tollest „Rahvalalgustaja“ ideede tekkimise ajast, juhataatakse mind tagasi linna, kus otsin üles tütarlaste täienduskooli (end. kihelkonnakool) juhataja vanahärra F. R u s s i — S ä r g a v a kaasaegse — kes teab pajutada mõndki huvitavat noist möödunud ajast. Õpetajate toa seintel näed rippumas siinsete, möödunud aegade tähtsamate kultuuritegelaste pilte, nagu W i l b e r g, pastor B e e r m a n n (Kadrina praosti isa, kuulus kirikute ehitaja ühtlasi) j. t. Nende „palge all“ rändamegi siis ladusasti minevikuaegadesse. Huvitav on kuulata vana koolimehe mälestusi siinse koolielu arengust ja muust...

Tüürin jutu peatsele juubilarile E. S ä r g a v a le, keda R. mäletab väga hästi juba noilt ajalt, mil mõlemad alles õppisid

Tartu seminaris, S ä r g a v a (siis Peterson) küll vanemas klassis. Sellest ajast kui ka Põltsamaa aastaist on ta jäänud usuteldavale meele „omapärase naljamehena ja nöökajana“, kes vahest nii mõnelegi on valusasti astunud konnasilmale, mistõttu tal igauhega ei kujunenud just kõige paremat läbisaamist. Seda eriti siis, kui ta oma jutustuses piitsutas üht või teist ühiskondliku elu „paiset“, selleks saades ohtrasti

Põltsamaa kirik.

kasutada materjali ka kohalikust elust. Ka koolis olevat ta poistele annud igauhele iseloomustavaid hüüdnimesid.

Kirjanduslikud huvid tekkinud S ä r g a v a l juba seminaris, millal kirjutas muide ühe esimese jutustuse — „E l s a“. Viimasel puhul küsinud autor ka kaasõpilaste arvamist, kuidas oleks õigem kujutada sündmuste käiku ja tegelaste saatust, mistõttu kujunenud teravaid arutlusi omavahel. Põltsamaal, kus valmis enamik ta teoseid, on nende üle tihti tekkinud elavaid mõttevahetusi, eriti aga linna „seltskondlikus ühingus“, kus käidud järjekindlalt koos iga laupäev ja vaieldud siis eeskätt Petersoni juttude ainetel. Eriti palju laineid löönud

«Andres ja Pearu» Pala näitekursusel.

kohapeal jutustused „Issanda kiituseks“, „Marjad silmas“ j. t., mille-des tuntud ühes kui teises seigas kohalike olusid. Ka „Rahva valgustaja“ idee on valminud Põltsamaal ja selle tegelasile võivat tegelikult leida vasteid siin-seist ja Pilstvere vastavaist tegelasist.

Pilstveres muide on töötanud õpetajana ka luuletaja Jakob Tamm, kellest samuti hra Russi meelsasti vestab rohkesti huvitavaid ja omapäraseid lugusid, ta erilaadist ja isiklikest seikadest.

Nii kulubki kiiresti vahetund, mis vanal koolimehel tuli ootamatult pühendada mi-

neviiku meenutamiseks ja selle jagamiseks võõra uudishimulisega.

Lahkudes on saanud jälle mõnevõrra lähemale selle omapäraseima süda-Eesti koha kultuuriline minevik — peatükk meie kultuuri arenguloost. Ja seepärast matkajana siin, uue generatsiooni liikmena, tekib mingi aukartuse ja pieteedi tunne kogu selle kohagi vastu. — Siin on juurelnud ja rassinud omal ajal nood Madarad ja Jürissonid, on pettunud ja lõõnud vahest lootusetult käegagi, kuid elu on läinud süiski edasi ja otseku kiuste on saanud teoks tihti palju rohkemgi kui on julgetud unistada...

Kuulsat prantsuse matemaatikut-füüsikut André Marie Ampère'i, kelle uurimuste tulemustena on tuntud Ampère'i seadused, peetakse ta suure tarkuse kõrval aga ka kõige hajameelsemaks inimeseks. Tõestisündinud lood ta hajameelsusest kõlavad anekdootidena.

Ühel päeval Ampère, sügavasti mõtseisse vajunult jalutades Pariisi tänaval, märkab korruga enda ees seisva voorimehe troska ülestõstetud musta katet, mis näib talle nagu loodud selleks, et sel lahendada üht matemaatilist võrrandit. Ta võtab taskust kriidi, mis sealt kunagi ei puudunud, ja arvutamine algab. Voorimehel aga oli

tarvis edasi sõita. Ampère jooksis kogu aeg troska järel, ilma et ta seda ise oleks märganud, ja lahendas edasi. Kestis hulk aega enne kui voorimees märkas oma saatjat ja peatus.

* *

Kord, olles minemas loengule, peatus Ampère ühel sillal. Veidi enne seda ta oli leidnud teelt kivi, mis erines teistest ja mida ta hoolega uuris.

Äkki meenus talle, et ta võib loengule hilineda. Ta võttis taskust uuri ja nägi, et on viimne aeg minekuks. Siis, tõtates minema, viskas ta uuri üle silla käsipuu jökke ja pistis kivi rahulikult taskusse.

Organiseeritud kriitika — arendav kriitika!

Saksas ei oleks võinud ülaltoodud teemaga tulla avalikuuse ette, sest kritiseerimine on seal üldse keeldud. Meil aga näib põhjust olevat muude ettevõtete kõrval hakata plaanikindlalt arendama seda kriitikat, mis käib maal korraldatavate seltskondlike ettevõtete kohta.

Maal arendatakse jõu kohaselt lavakunsti, korraldatakse kontserte, pannakse toime kõneõhtuid, tantsitakse jne. Seda tehakse mõnikord halvasti, mõnikord aga üsna hea eduga. Tähendab, et siin on tegemist mingisuguse väärtusega, mil on muutuv suurus. Järelikult on võimalus olemas seda suurst mõõta. See on vajaline otse tegelaste endi pärast.

Võtame lavalise ettekande. Siin tehakse rohkem või vähem tööd. Nii näitejuht kui ka näitlejad panevad oma töösse teatud hulga armastust ja indu. Igaüks on aga ka huvitatud, mis määral „sihtimine on märki tabanud.“ Kas on püüul olnud oodatud tagajärgi, kas ettekanne on avaldanud neis, kelles vaja, tarvilist mõju. Praegu, näib mulle, jääb see seik teatud kätte alla. Kui asjaosaline isiklikult pöördub pärast toimunud sündmust mõne tuttava või sõbra poole usutlusega, et kuidas see ka läks, siis enamasti enam-vähem õiget, asjalikku vastust ta ei saa. Asjast minnakse üle pealiskaudsete, põhjendamata, isegi asjatundmatute avaldustega, mille ilme on enamasti kiitev. Hella enesetundega inimesele on koguni raske teissugust arvamist avaldada. Niisiis kujunebki mõnest isikust, kel puudub ka eneskriitika, tüüp, kes enesest on väga lugupidavas arvamises, kellele teiste tegemised on ikka muigamapanevad. Neist arenevadki isikud, keda võiks nimetada „kõva häälega tegelinsiks“.

August Alle kuskil ütleb, et ta on kord päris meelega ette võtnud kindralaid lüüa reameesteks. Päris kindralite juures see tal muidugi korda ei läinud, kuid „kindralite“ juures vist küll. Aga kas oli siis tarvis seda

tormi ja meelepaha, mis tekkis sellest ette-mõeldud „degradeerimise“ aktsioonist?

Koduse rahu säilitame siis, kui organiseerime mõistliku kriitika. Igast linnas korraldatud ettevõttest toob ajaleht palgalise arvustaja sulest arvustuse, mida väga suure tähelepanuga loetakse. Kahtlemata on neil arvustusil kasvatav, arendav mõju nii ettekandja kui publikugi suhtes. Maal kritiseeritakse ka, kuid see omab rohkem keelepeksu ilmet. See kriitika on kontrollimatu, vastutamatu ja tihti põhjendamatu.

Asi tuleb seada teisiti. Kui lavateose ettekandmise juures on tegevad: etteütleja, jumestaja, dekoraator, eesriidetõmbaja, siis samasuguste õigustega peaks mõni isik olema varustatud arvustaja ülesannetega. See isik siis teadlikult märgiks üles ettekande head ja vead. Need tähelepanekud teatud põhjendustega tuleksid avalikule ettekandmisele mõni aeg hiljem.

Arvustaja ei tohiks aga olla sõltuv arvustatavast. Viimasel juhul saaksime — sõbramehe arvustusi. Arvustaja tuleks „ametisse seada“ kõrgema instantsi poolt analoogiliselt sellele, kuidas juhatuse kõrval seatakse ametisse revisjonikomisjon.

Sellase asja korraldamisega on katseid tehtud. On küll tuntud pahameelt, aga edasikandev väärtus on asjal siiski man. Ma ei eita ju võimalust, et võib leiduda isikuid, kelles on ühendatud arvustaja ja tegija, kuid ka sel juhul jääb rahale ta teine pool, mida võib vaadata teisest küljest.

Nii et — muu tegevuse kõrval tasub ka arvustust organiseerida ja arendada.

Salalikult ironia sirmiga varjatud sentimentaalsus on koledam, kui sama tundmus siiralt antult.

*

Teatris mõjub tihti just loomulik ebaloomulikuna. Ja seal pole sugugi nii lihtne olla! See oleneb lavaõhust, millel on oma murdumise seadused, millede läbi kõik loomulik ebaloomulikuks murtuna kuulaja kõrvu ulatub.

Joosep Toots.

*Populaarseim kuju kirjanduses ja laval
Mari-Ann Möldre käsituses.*

Jlmsus:

„Juhiseid omakultuuri nädala korraldamiseks 26. III — 3. IV 1938.“

ÜENÜ Keskjuhatause väljaanne,
Tallinn 1938.

26. märtsist 3. aprillini toimub meil esmakordselt üleriigiline omakultuuri nädal. Selle kestel teostatavate väga mitmelaadiliste ürituste läbiviimiseks tuuakse siin tegelikke näiteid. Praktiliste korralduste kõrval on juhisesse koondatud ka omakultuuri mõistet ja mõtet süvenenumalt käsitlevad artiklid A. H. Tammsaarelt, muinsuskaitse inspektorilt mag. Erik Laiult ja ÜENÜ peasekretär Aug. Meikopilt.

Juhises on 40 lehekülge teksti. Broshüür saadetakse kõigile omakultuuri nädala korraldajatele organisatsioonidele, asutustele ja isikutele tasuta laiali.

Karskuskirjanduse bibliograafiline loetelu valminud.

Üliõpil. Otu Ibius, kes praegu töötab eesti karskusliikumise ajaloo koostamise kallal, on lõpetanud neil päevil eesti karskuskirjanduse bibliograafia ajavahemikul 1766—1918. Karskuskirjanduse loetelu sisaldab kokku üle 200 numbriga. Ajaliselt esimene teos on 1766. a. Põltsamaal P. E. Wilde ja A. W. Hupeli toimetusel ilmunud ajakiri „Lühhiike õppetud...“ milles käsitletakse muuseas üsna pikalt ja asjalikult joomise kahjulikkusest. Sellele järgnevad Arvelius, Luce, Willmanni, Henningi, krahv Mannteufeli, Kreutzvaldi, Körberi, Jannseni j. t. teosed, milledest osa käsitleb muuseas karskusküsimust, osa on täiesti pühendatud sellele. („Armastusse sanna liäjomisse vast“ 1838, „Wina-katk“ 1840 j. t.).

Möödunud sajandi keskpaigast alates on palju usuliste ringkondade kirjastatud karskuskirjandust „põrutavate“ pealkirjadega: „See kõige hirmsam uue aja mõrtsukas“, „Patu-ema“, „Põrgu viiul ja Taeva kannel“ jne.

Autorite, tõlkijate ja toimetajate üldarv tõuseb ligi 250, neist on rikkalikema toodanguga M. J. Eisen, J. Tilk, V. Reiman, J. Järv j. t. Naisautoreist on esimene paruniproua Stael von Holstein (1894. a.). Naisautoreid esineb üldse vähimalt kümme, neist tuntuimad on H. Pöld, L. Ploompuu-Vesterinen. Marie Liiva koostas ja andis omal kulul 1896. a. välja terve raamatu — „Mõtted noorerahva kohustest“.

Vabahariduslikud kursused Tuhalas.

Tuhala Haridusseltsist Harjumaal kirjutatakse, et seltsi juure asutati käesoleva aasta jaanuarikuus õpiring, kus võeti käsitusaineina „Talumajapidamise korraldus“ ja „Eesti ajalugu“. Kuid õpinguline töö, kõigist pingutusist hoolimata, ei andvat rahuldavaid tulemusi. Osavõtt õpiringi tööst olevat liig väikesearvuline, samuti olevat alata raskusi loengute pidajate (?) hankimisega jne.

Eeltoodud arvestades on seltsi juhatus otsustanud õpiringi tegevuse senisel kujul lõpetada ja alustada tegevust vabahariduslike kursustega „Tuhala rahvaülikooli“ nimetuse all. Kursuste kavva on otsustatud võtta tähtsamaid aineid Virumaa ja Harjumaal rahvaülikoolide õppekavade, samuti aineid Haridusliidu poolt koostatud õpiringide töökavade.

Esmajoonest tuleksid käsitleda: aianud, ajalugu ja muinasteadus, eesti keel ja kirjandus, kodanikuõpetus ja -kasvatuse, dukorraldus, majandus- ja ühiskonnateadus, põllumajandus ja rahvatantsud. Kokku kavvatsetakse pidada 35—36 loengut, mis toimuksid igal teisipäeval ja reedel kuni maikuu keskpaigani.

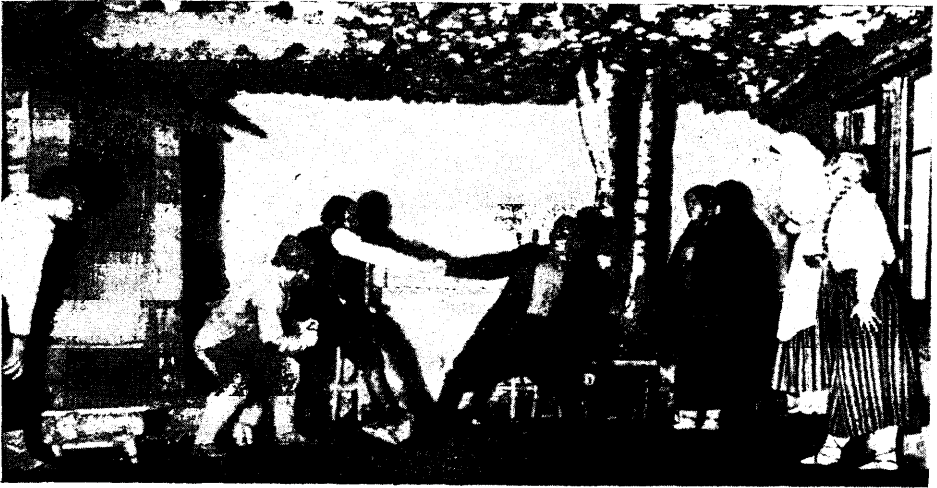
Lektoreiks on palutud: Tuhala algkooli juhataja Karl Tamberg, sama kooli õpetajad Elfriide Nirgi ja Friida Susi; Tuhala vallasekretär Karl Eerik; kontrollassistent Arkadi Birk ja seltskonnategelased Villu Neeme, Johannes Matvei, Aleksander Naasberg, Hugo Lutsoja, Hugo Triik ja Aleksander Päärt.

Ka olevat loota mõnd loengut Harjumaal Rahvaülikooli õppejõududelt.

Töölissharidustöö kursus Kiviõlis õnnestus hästi.

Eesti Haridusliidu poolt oli korraldatud 5. ja 6. skp. Kiviõli rahvamajas töölissharidustöö kursust, millest võttis osa ligi pool-sada kaevanduspiirkonna töölisvanemat, ametiühinglast ja tööliste hariduslike organisatsioonide tegelast. Osavõtjaid oli saabunud ka Küttejõust, Kohtlast ja Kohtla-Järvelt.

Kursusel tutvustas koosolijaid Haridusministeeriumi vabaharidusnõunik K. Kadak töölissharidustöö rahvuskultuuriliste ülesannetega, E. Haridusliidu sekretär Neeme Ruus selgitas töölissharidustöö ülesandeid ja andis praktilisi juhiseid haridustöö korraldamiseks. Tööliskoja nõunik A. Rennig kõneles töölisvanemate

«Andres ja Pearu» Pala näitekursusel.

ülesandeist haridustöö korraldamisel ja E. Töölisühingute Keskliidu sekretär J. Jala ja — ametiühingute kultuuritööst. Öpiringide tegelasile andis juhiseid hariduskonsulent Karl Laane.

Läbirääkimistel toodi ette mitmeid raskusi, mis esinevad kohapeal töölisharidustöö alal. Loodeti aga, et neist raskusist suudetakse üle saada.

Soorust.

Leiti korraga, et nõnda ei või enam edasi kesta. Koolimaja-rahvamaja sai suvel korraliku seesmise remondi ja selles puhuses näisid luitunud dekoratsioonid rebenenud eesriidega mannetuina. Peeti nõu organisatsioonide juhatusliikmete vahel ja siis Sooru Vabat. Tulet. Ühing — varanduslikult jõukaim — otsustas kutsuda kohale Eesti Haridusliidu dekoraatori. Kirjad rändasid mitu kuud, sest dekoraator Rud. Sepp rändas samuti mööda Eestimaad ringi. Viimaks ometi käesoleva aasta jaanuaris astus rahvamaja uksest sisse tagasihoidlik isand, kelles juba enne tutvustamist tunti ära dekoraator Sepp. Töö kippus algul vägisi venima, sest maameeste harilik vabandus on: ega meie saa nõnda ruttu... Kuid Rud. Sepa energilisel õhutamisel jõuti tööga õigeaks ajaks valmis. Saadi ka moodne dekoratsioonikomplekt ringõhuga ja kõigi mugavustega.

Hea dekoratsioon vajab väarikat sisseõnnistamist — ja nii seisti uue küsimuse ees: kas mitte korraldada ühe tulisega ka näitekunstikursus? Laekuri nägu oli mures, sest kassast oli välja maksetud üle 500 krooni, kuid üks eesmärk pühenda abinõu.

Nii pöörduski peamees Tallinnas olles Eesti Haridusliitu ja rääkis pärast kodus, et seal olevat olnud üpris lahked mehed. Kursus lubati, ja 9. veebruaril saabus kohale tõsine ja täpne härra — Karl Merits. Esmesl õhtul hilines kursuslasi 45 minutini, teisel — 25 minutini, kolmandal ja neljandal õhtul ka veel pisut, siis tulid aga kõik juba täpselt. Ning need põlised venijadki pidid nüüd tunnistama, et isegi maamees saab täpselt kohal olla. Teiseks sisendas kursus kohalikele näitetegelasile sügava arusaamise lavakunsti kui suure ja raske töö vastu. Varem vaadati lavategevusele tihti kui komejanditamisemale.

Palju muudki head ja väärtuslikku andis näitekursus, samuti töötab uus dekoratsioon palju ilusat ja meeldivat soorulastele. Kohalik näitetrupp asub nüüd innukalt tööle, et jätkata täie andumusega alustatud tööd.

Üks soorulasist.

Üldhariduslik kursus Selistes Pärnumaal.

Seli Kirjandusring Seliste vallas Pärnumaal korraldab 20. ja 27. märtsil s. a. üldharidusliku kursuse, mille kava on koostatud järgmiselt:

20. märtsil refereerivad: 1. Tõstamaa ev.-lut. kog. õpetaja J. Teras teemal: „Usk isiku ja ühiskonna elus“; 2. Seliste-Pootsi algkooli juhataja teemal: „Kasvatuse mõju inimesevaimsele arenemisele.“

27. märtsil refereerivad: 1. advokaat Herman Tomson, Pärnust, teemal: „Abikaasade varaõiguslike va-

hekordade korraldamine Tsiiviilseadustiku eelnõu järele"; 2. Vandeadvokaat Jüri Soontak, Pärnust, teemal: „Hingelised takistused armastuses ja abielus.”

Mõlemal kursuse päeval on pärast ettekandeid läbirääkimised käsitledud ainete üle.

Uued õpiringide registreerimised kuni 1. märtsini 1938. a.

Harjumaal: 1) Järvakandi Klaasivabrik. Hariduse Seltsi Muusikaring, 43 liiget. Juh. tööl. Herbert Madisson. Aadr.: Järvakandi Tehaste ag. 2) Kiisa laulu-mängu-seltsi „Eesmärk” õpiring „Voog”, 12 liiget. Juh. põllut. Lembit Fiskar. Aadr.: Kiisa pk. 6. 3) Keila Rahvahariduse Seltsi kodukorralduse õpiring, 20 liiget. Juh. õpetaja Priidu Kohava. Aadr.: Keila. 4) Järvakandi Klaasivabriku Haridusseltsi Teatriring, 23 liiget. Juh. kontoriameetn. Leonhard Mikiver. Aadr. Järvakandi Tehased. 5) Hageri Haridusseltsi Maanoorte Ring, 30 liiget. Juh. aianduse assistent Helmut Pedarik. Aadr.: Hageri pk. 6. 6) ÜENÜ Rae osak. aianduse õpiring, 8 liiget. Juh. koolijuhataja Juhan Ambur. Aadr.: Rae pk. 7. 7) Nabala olgk. õpiring, 20 liiget. Juh. põllumees Heinrich Sinisaar. Aadr.: Nabala p.-ag. 8) Ingliste Maanoorte õpiring, 12 liiget. Juh. õpetaja Hugo Randlepp. Aadr.: Juuru Ingliste algk. 9) Tuhala Maanoorte Ringi õpiring „Tähistele”, 18 liiget. Juhat. põllumehed H. Neeme ja H. Lutsoja. Aadr.: Tuhala.

Virumaal: 1) Tammiku õpiring, 21 liiget. Juh. koolijuhat. Johannes Paru. Aadr.: Rakke Tammiku kool. 2) Virumaa Rahvaülikooli naiskäsitöö õpiring, 18 liiget. Juh. õpet. Marta Roopere. Aadr.: Kunda. 3) ÜENÜ Karitsa osak. ja Karitsa algkooli õpiring, 18 liiget. Juh. õpet. Helene Tammik. Aadr.: Karitsa algk. Rakvere k. 4) Maidla Noorte Ühingu Tarumaa osak. õpiring „Täht”, 17 liiget. Juh. õpetaja Johannes Tarum. Aadr.: Viru-Maidla p.-ag. 5) Varangu noorte õpiring, 16 liiget. Juh. koolijuhataja Rudolf Peebo. Aadr.: Varangu p.-ag. Kunda. 6) „Kõnnu” õpiring Illuki Haridusseltsi juures, 18 liiget. Juh. Heinrich Selliov. Aadr.: Kuremäe Kõnnu küla. 7) Tudulinna Lauu ja Mängu Seltsi lavakunsti õpiring, 32 liiget. Juh. põllut. Edvin Haamer. Aadr.: Tudulinna.

Järvamaal: 1) ÜENÜ Seliküla osak. õpiring, 20 liiget. Juh. õpetaja Ruudo Talvik. Aadr.: Järva-Jaani, Seliküla algk. 2) ÜENÜ Vägeva osak. õpiring, 12 lii-

get. Juh. põllut. Rudolf Pirn. Aadr.: Pedja. Kärde k. Oru t. 3) ÜENÜ Alburisti osak. kodu uurimise õpiring. Juh. koolijuhataja Julius Lunts. Aadr.: Aravete. Risti algk. 4) Liigvalla Noorte ühingu õpiring „Põhjala”, 17 liiget. Juh. õpetaja August Kõhelik. Aadr.: Koe-ru. Liigvalla p.-t.

Läänemaal: 1) Hiiu-Kõpu Maanoorte Ringi seltskondliku kasvatuse õpiring, 7 liiget. Juh. käsit. Reet Kaik. Aadr.: Tornimäe p.-ag. Hiiumaal. 2) Lähtru Maanoorte Ringi õpiring, liikmeid 17. Juhat. õpetaja Marta Kukkur. Aadr.: Lähtru. 3) Keina algkooli noorte ühing, 21 liiget. Juhatab kooliõpetaja Leo Sepp. Aadr.: Käina pk. 6. 4) Pühalepa Kirjandus-muusika seltsi „Leelo” õpiring, 25 liiget. Juh. Johannes Palm. Aadr.: Suuremõisa. 5) Märjamaa algk. Maanoorte Ringi õpiring, 6 liiget. Juh. õpetaja Hella Jõerand. Aadr.: Märjamaa. 6) Rannamõisa Maanoorte Ringi seltskondliku ja enesekasvatuse õpiring, 20 liiget. Juh. põllut. Johannes Oja. Aadr.: Martna. 7) Rannamõisa Maanoorte Ringi Kõneoskuse õpiring, 8 liiget. Juh. põllum. Priidik Hänni. Aadr.: Martna. Rannamõisa k.

Saaremaal: 1) Gotlandi maanoorte ringi õpiring, 16 liiget. Juhatab põllut. Lembit Tarkmeel. Aadr.: Koimla. Kotlandi pk. 2) Leisi kooliringkonna noorteüh. „Edu” talumajapidamise korras-tuse õpiring, 13 liiget. Juh. õpetaja Albert Seppel. Aadr.: Leisi. 3) Leisi kooliringk. noorteüh. „Edu” seltskondliku kasvatuse õpiring, 15 liiget. Juh. õpetaja Albert Seppel. Aadr.: Leisi. 4) Kaarma Maanoorte Ringi üldhariduslik õpiring, 32 liiget. Juh. põllut. Aleksander Kukk. Aadr. Kuressaare. Kaarma pk. 5) Abruka saare Maanoorte Ringi õpiring, 11 liiget. Juhatab kooliõpetaja Kaarel Tuulik. Aadr.: Kuressaare. Abruka saar. 6) Maasi Maanoorte Ringi üldhariduslik sektsioon, 42 liiget. Juhatab koolijuh. Aleks. Aas. Aadr.: Kuressaare. Orissaare pk. 7) Linnuse Noorte Huviring, 43 liiget. Juh. algk. juhataja Herman Saarelaid. Aadr.: Panna. Linnuse. 8) Elme algkooli Noorte üh. üldkõnnuslik õpir., 25 liiget. Juh. algk. juh. Natalia Mölder. Aadr.: Kuressaare Aste pk. 9) Kavandi algkooli Noorte Ühingu „Edu” õpiring, 7 liiget. Juh. õpetaja Olga Kalm. Aadr.: Maasi pk. 12. 10) Kavandi algk. Noorte Üh. „Edu” kodukaunistuse õpiring, 9 liiget. Juh. A. Selge. Aadr.: Maasi. 11) Järise Maanoorte Ringi õpiring, 32 liiget. Juh. rätsep Artur Varik. Aadr.: Kuressaare. Järise pk. 12) Vätta Maanoorte Ringi õpiring, 26 liiget. Juh.

õpetaja Albert Lõnk. Aadr.: Pihlta. Vätta algk. 13) Jõiste Maanoorte Ringi õpiring, 10 liiget. Juh. põllut. A. Selge. Aadr.: Leisi. Jõiste p.-k. 14) Pidula Maanoorte Ringi õpiring, 15 liiget. Juhatab koolijuhataja Jakob Laul. Aadr.: Kihelkonna. Pidula p.-k.

Pärnumaal: 1) Abja-Paluoja Haridusseltsi „Idu” õpiring, 19 liiget. Juhatab Vambola Riisalu. Aadr.: Abja-Paluoja. 2) Soeva algk. Maanoorte Ringi õpiring, 12 liiget. Juh. põllup. Kr. Vainu. Aadr.: Pärnu-Ellamaa. 3) Voltveti Haridusseltsi üldhariduslik õpiring, 30 liiget. Juh. Henn Ruukel. Aadr.: Voltveti. 4) Voltveti Haridusseltsi teatriring, 12 liiget. Juh. Leo Rebane. Aadr.: Voltveti.

Viljandimaal: 1) Virtsjärve 6-kl. algk. vil. kog. „Veljesto” õpiring, 19 liiget. Juh. põllum. Heino Aasma. Aadr.: Kõo p.-ag. Rõstla „Elbi”. 2) Oiu Haridusseltsi Noorteringi õpiring, 15 liiget. Juh. koolijuhataja August Ots. Aadr.: Oiu p.-ag. 29. 3) Risti algkooli Noorteühing, 18 liiget. Juh. koolijuhataja Andres Vähi. Aadr.: Risti p.-k. Viljandi.

Tartumaal: 1) Sarakuse algk. Noorteühingu õpiring, 25 liiget. Juh. koolijuh. Aleksander Toots. Aadr.: Tartu Sarakuse k.-t. 2) Vaimastvere Maatulundusklubi õpiring, 23 liiget. Juh. õpetaja Johannes Paju. Aadr.: Pedja Vaimastvere algk. 3) ÜENÜ Vana Otepää osak. õpiring, 16 liiget. Juh. põllum. Karl Selge. Aadr.: Otepää Kastolotsi pk. 4) Kambja Noorte ühingu õpiring, 72 liiget. Juh. õpetaja August Einalo. Aadr.: Kambja pk. 12. 5) Ranna-Kad-

rina Maanoorte Ringi kõneoskuse õpiring, 6 liiget. Juh. põllumees August Puusepp. Aadr.: Kallaste. Kadrina. 6) Ranna-Kadrina Maanoorte Ringi kirjanduse õpiring, 7 liiget. Juh. ametnik Artur Mürsepp. Aadr.: Kallaste. Punikvere.

Võrumaal: 1) Kärgula Maanoorte Ringi õpiring „Valgus”, 18 liiget. Juh. põllut. Ella Rohtla. Aadr.: Kärgula. Moke talu. 2) Vastse-Roosa Noorte Kotkaste rühm, 67 liiget. Juh. koolijuh. Theodor Petai. Aadr.: Vastse-Roosa. 3) Vastseliina Laulu-Mängu Seltsi õpiring, 15 liiget. Juh. koolijuhataja Johannes Saarniit. Aadr.: Vastseliina. 4) Luhamaa üldkõusmuslik õpiring, 28 liiget. Juh. vaimulik-preester Vambola Hiiesalu. Aadr.: Luhamaa k.-t. pk. 28. Võru. 5) Hanikase Karskusseltsi õpiring, 28 liiget. Juh. õpetaja Friedrich Otsmaa. Aadr.: Orava. Hanikase pk. 6) Koke üldkõusmuslik õpiring „Edasi”, 17 liiget. Juhatab õpetaja Johannes Konksi. Aadr.: Haanja. Koke p.-k.

Peserimaal: 1) Tobrovo Noorteühingu õpiring, 26 liiget. Juhatab õpetaja Edgar Raudsepp. Aadr.: Meremäe. Tobrovo k.-t. 2) ÜENÜ Truba osak. õpiring, 20 liiget. Juh. koolijuh. Salme Rebbase. Aadr.: Vilo. Truba k.-t. 3) Temida Haridusseltsi aianduse õpiring, 31 liiget. Juh. kooliõpet. Nikolai Ress. Aadr.: Petseri. Temida k.-t. 4) Alaotsa algkooli õpiring, 25 liiget. Juh. õpetaja Jaan Sikk. Aadr.: Vilo.

Lätimaal: 1) Aluksne Eesti Haridusseltsi Noorteringi õpiring, 16 liiget. Juh. Nikolai Tsetser. Aadr.: Aluksne pk. 71. Latvia.

Mitmesugustel põhjustel viibinud

O. LUTSU ja A. SÄREVI

„SUVI“

Dramatiseering 3 vaatuses.

Ilmub 5. aprillil s. a.

E. Haridusliidu
teatritarvete ladu.

Segaeeskavade jaoks soovitame
LÜHINÄIDENDEID:

Kapral Pension selgetnägijana. —

E. Laidsaar. Näidend 2 pildis.
Tegelasi 8.
Dekoratsioon: 1 pilt — metsatee.
2 „ — talu tuba.

Kapral Pension sõjaväehaiglas. —

E. Laidsaar. Näidend 1 vaat. Tegelasi 8.
Dekoratsioon: tuba haiglas.

E. HARIDUSLIIT.
Tallinn, Us 2-2, tel. 452-02.

EESTI HARIDUSLIIT

SOOVITAB VÄIKELAVADELE
MÄNGITAVAIK
UUSI NÄIDENDEID:

- KAPRAL PENSIONI AMETASJAD** —
— *E. Laidsaar*. Komöödia 3 vaatuses.
- LUIGEMÄE** — *L. Raudsaar*. Näidend 3 vaat.
- POTILOÕVI PERENAINE** —
— *K. Ird*. Rahvatükk 3 vaatuses.
- JUURAKU HULDA** — *H. Vuolijoki*. Kom. 7 pildis.
- MALLE SUURPARTII** — *E. Maiste*. Kom. 3 vaat.
- TRUMP LAMOORIGA** —
E. Vaigur. Rahvatükk 3 vaatuses.
- ANDRES JA PEARU** —
— *A. Särev* — *A. H. Tammsaare*. Dramatis. 3 v.
- KEVADE** — *A. Särev* — *O. Luts*. Dramatis. 6 pildis.
- TOOTSI PULM** — *A. Särev* — *O. Luts*. Dramatiseering 3 vaatuses.
- KOSJAMÄNG** — *Maarda Lepp-Utuste*. Rahvuskommete näidend.
- NAISED KOSJAS** — *A. Speek*. Nali ühes vaat.
- NAINE TULIKAHJU MÄRGIGA** — *A. Taar*.
Näidend 5 vaatuses.
- PÕLEV MAA** — *H. Vuolijoki*. Näidend 3 vaat.
- VÕORA VÕIMU ALL** — *H. Anto*. Näidend 3 v.
- SÜÜDLASED** — *Joh. Ruven*. Näidend 4 vaat.
- KIRVES JA KUU** — *M. Raud*. Näidend 3 vaat.
- VALLASLAPS** — *E. Vaigur*. Näidend 4 vaatuses.
- ESIMENE PÄÄSUKE** — *J. Sütiste*. Näidend 3 v.
- NISKAMÄE NAISED** — *H. Vuolijoki*. Näid. 3 vaat.
- EPP PILLARPARDI PUNJABA POTITEHAS** —
— *P. Vallak*. Komöödia 3 vaatuses.

EESTI HARIDUSLIIT TALLINN

UUS TÄN. 2—2. :: TELEFON 452—02.

Kõige maitsevamad toidud ja
küpsised valmistate tarvitades

TAIMEVÕID „ASTA“

Saada kõigis toiduainete
ja delikatess-kauplustes.

Taimevõitehas „OLIVIA“

Tallinn, Volta tän. 3, tel. 431-97.

Kvaliteedilt
vanaema-aegne —
ehitusviisilt
iilimoodne on
SINGER
õmblusmasin.
Seda tõendab
kogu maailm!

The advertisement features a black and white illustration of a Singer sewing machine. The machine is shown from a side profile, with the brand name 'SINGER' written in large, bold, white letters across the top of the machine's body. To the right of the machine is a circular logo with the text 'SINGER' and 'MAKING' around a central emblem. Below the illustration is a rectangular box containing Estonian text and the 'SINGER' brand name in a stylized font.

UUS KIRJUTUSMASIN

HERMES baby

Šveitsi peenmehaanika meisterteos.

Hind Kr. 150.—

PEAESINDUS EESTIS:

O-ü. Systema

Tallinn, Lai tän. 9

NÕUDKE PROSPEKTE

EESTI HARIDUSLIIT TEATRITARVETE LADU

Parukate laenukogu.

Soovime viimase ajal eriti meie
kirjastusel ilmunud näidendite jaoks
valmistatud uusi parukaid. Tarvi-
tamise tähtaeg 40 s. kuni 75 senti.

Maskide kogu.

Müümesuguseid loomade, lindude
ja karakter maske.

Jumestamistarbeid.

ÄSJAAVATUD

villase-, siid- ja puuvillase riide kauplus

U/Ü. „KANGAS“

Tallinn, Viru tän. 19
(tornide vastas)

soovitab suures valikus: eesti rahvariidest iga maakonna värvides ja mustrites. Peale selle: ülikonna-, palitu- ja kleidiriideid, leerilaste riideid, pesuriidest. Alaline moeuudistite saabumine.

Anda paremast parimat, teenida korralikult ja soliidset, rakendada ostjaskonna abiks ja kasuks kõik oma oskuse, hoida kaubahinnad õiglased, võita seega ostjaskonna täie usalduse ja lugupidamise — need on meie eesti kapitaliga töötava äri põhimõtted.

Kas olete tutvunud „Rauaniidi“

hooaja moeuudistitega?

MANTLIRIIDEID

KLEIDIRIIDEID

VOODRIRIIDEID

PAELU, PITSE jne.

soovitab rikkalikult valikus

A-S. „RAUANIIT“

Tallinn, Põhja puistee nr. 7